

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

“Особливості взаємозв’язку адаптивності та проявів агресії у жінок зрілого віку”

Виконав: здобувач 2 курсу,
групи ПС-21-2 в м
Спеціальності 053 «Психологія»
Овчиннікова І.Ю.
Керівник: Грисенко Н.В.,
канд. психол. наук, доцент

м. Дніпро
2023

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
Овчиннікової Інни Юріївни
на тему:

«Особливості взаємозв'язку адаптивності та проявів агресії у жінок зрілого віку»

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності «Психологія» (у форматі Магістр) (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі теоретичного обґрунтування та емпіричного дослідження взаємозв'язку адаптивності та проявів агресії у жінок зрілого віку.

Проаналізовано причини агресії, соціальний контекст агресії, особливості вибору стратегії реагування. Агресія в людському досвіді визначається як соціальне явище та невід'ємна складова існування людини та суспільства.

Обґрунтовано, що активна фаза воєнного конфлікту, котрий триває вже понад 10 місяців, посилює тривожні настрої в суспільстві, страху, розчарування, дезадаптації. Поряд з цим можна помітити значне зростання агресивних проявів, вияв люті, ненависті, ворожості, гніву у відповідь на відкриту військову агресію з боку Росії. Надто емоційними у цих проявах є саме жінки, які забезпечують потужний інформаційний фронт безпосередньо в тилу, поки їх чоловіки на передовій.

Проаналізовано основні особливості життєдіяльності особистості в умовах воєнного стану. Визначено перелік дестабілізуючих факторів, які призводять до актуалізації дослідження особливостей адаптації людей в умовах війни. Найбільш суттєво питання адаптації стоять саме перед жінками, які через значні втрати звичного життя мають адаптуватися до нових умов відчуваючи відповідальність за дітей та батьків.

Визначено особливості розвитку жінок в період зрілості. Виокремлено основні завдання зрілого віку для жінок.

З'ясовано, що переважна частка жінок за результатами якісного аналізу отриманих емпіричних даних, мають середні з тенденцією до високого рівні прояву агресії і ворожості, при чому показники ворожості трохи вищі. Найбільш проявленими шкалами агресії у жінок є почуття провини, роздратування і вербальної агресії. І переважно середні рівні соціально-психологічної адаптації і адаптивного потенціалу.

Виявлено наявність статистично значущих відмінностей у показниках агресії в групі жінок з більш високими показниками соціально-психологічної адаптації за такими шкалами як роздратування, непрямой та вербальної агресії, індексу агресії та показниках агресивності. Це дозволяє зробити припущення про існування непрямого зв'язку між показниками адаптації та проявами агресії у жінок зрілого віку.

Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що отримані результати дослідження і сформульовані на їх основі висновки можуть бути застосовані: науковцями – для подальшого вивчення взаємозв'язку між

агресією та адаптивністю у жінок; співробітниками психологічної служби організацій – для психологічного супроводу жінок; широким колом спеціалістів – при розв’язанні проблем підтримки жінок у сучасних реаліях.

Перелік ключових слів: *агресія, адаптивність, адаптивний потенціал, адаптація, воєнний конфлікт, жінки, зрілість.*

SUMMARY

qualification work

Ovchynnikova Inna

on the topic:

" Peculiarities of the Relationship between Adaptability and Aggression Manifestations among Middle Aged Women "

Qualification work of the 2nd year applicant, majoring in "Psychology" (in Master's format) (Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine, Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work) is devoted to the problem of theoretical substantiation and empirical research of the relationship between adaptability and manifestations of aggression in women of mature age.

The causes of aggression, the social context of aggression, and the peculiarities of choosing a response strategy are analyzed. Aggression in human experience is defined as a social phenomenon and an integral component of the existence of man and society.

It is substantiated that the active phase of the military conflict, which has been going on for more than 10 months, increases anxious moods in society, fear, disappointment, maladaptation. Along with this, one can notice a significant increase in aggressive manifestations, manifestations of rage, hatred, hostility, anger in response to open military aggression on the part of Russia. It is women who are overly emotional in these manifestations, who provide a powerful information front directly in the rear, while their men are on the front lines.

The main features of an individual's life in the conditions of martial law are analyzed. The list of destabilizing factors that lead to the actualization of research on the peculiarities of people's adaptation in war conditions is determined. The most significant issues of adaptation are faced by women who, due to significant losses of their usual life, have to adapt to new conditions, feeling responsible for their children and parents.

The peculiarities of the development of women in the period of maturity have been determined. The main tasks of mature age for women are highlighted.

It was found that the majority of women, according to the results of the qualitative analysis of the obtained empirical data, have average with a tendency to a high level of manifestation of aggression and hostility, while indicators of hostility are slightly higher. The most manifested scales of aggression in women are feelings of guilt, irritation and verbal aggression. And mostly average levels of socio-psychological adaptation and adaptive potential.

The presence of statistically significant differences in indicators of aggression in the group of women with higher indicators of socio-psychological adaptation on such scales as irritation, indirect and verbal aggression, index of aggression and indicators of aggressiveness was revealed. This allows us to make an assumption about the existence of an indirect relationship between adaptation indicators and manifestations of aggression in women of mature age.

The practical significance of the research results lies in the fact that the obtained research results and the conclusions formulated on their basis can be applied: by scientists - to further study the relationship between aggression and adaptability in women; employees of the psychological service of organizations - for psychological support of women; a wide range of specialists - when solving the problems of supporting women in modern realities.

List of key words: aggression, adaptability, adaptive potential, adaptation, military conflict, women, maturity.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ АДАПТИВНОСТІ ТА ПРОЯВІВ АГРЕСІЇ	8
1.1 Теоретичний аналіз агресії та причини агресивності	8
1.2 Поняття адаптації та адаптивності у психологічно-педагогічній теорії	22
1.3 Психологічні особливості періоду зрілості	31
Висновки до першого розділу.....	36
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТА ПІДБІР МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ АДАПТИВНОСТІ ТА ПРОЯВІВ АГРЕСІЇ У ЖІНОК ЗРІЛОГО ВІКУ	38
2.1 Методологічне обґрунтування гіпотез дослідження	38
2.2 Підбір методичного інструментарію до емпіричного дослідження	42
Висновки до другого розділу.....	46
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ АДАПТИВНОСТІ ТА ПРОЯВІВ АГРЕСІЇ У ЖІНОК ЗРІЛОГО ВІКУ	48
3.1 Цілі, задачі та організація емпіричного дослідження	48
3.2 Результати емпіричного дослідження	51
3.3. Аналіз даних емпіричного дослідження та їх інтерпретація.....	62
Висновки до третього розділу.....	66
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	71
ДОДАТКИ	77